

Рат на Балкану

Цетиње, 13. фебруара

На бојном пољу ситуација је не-
промијењена. Како је пошљедних
дана вријеме погоршало, то су о-
перације савезне војске због тих
елементарних непогода нешто за-
стале.

Сва она питања, која је изазвао
рат, још су остала неријешена: ни
питање Арбаније, ни питање бугар-
ско-румунског спора, ни несугласи-
це Србије и Аустро-Угарске.

Питање о миру опет је покренуто,
али овог пута нема изгледа да ће
се преговори почети у Лондону,
него ће се претходно на бојном
пољу утврдити база за преговоре,
па тек онда преговори отпочети.

Борба на Тарабошу

Глас о прекиду преговора о миру у Лон-
дону пролето је кроз нашу војску муњевитом
брзином. Свуда се опазило кретање и
живост. Војници су један другом радосно до-
шапавали: »Рат се наставља; питање о оп-
штег јуришу на скадарске позиције ријешено
је. Ми на Тарабош, зетски одред на Барда-
њол, а Србијанци на Брдицу. Доиста је
стрпљење црногорске војске већ исцрпљено
било. Један војник рече једном приликом у
име своје и својих другова Њ. Краљ. Висо-
чанству Њазу Мирку: »Њазе, више се
не може трпјети овај Тарабош, но реци Го-
сподару да већ једном нареди, да јуришимо
на Тарабош, да испрекидамо сваку од ових
мрежа«. Њихова се жеља испунила. Јуриш
је био одређен у четвртак 24. јануара, али
је због непознатих разлога одложен био за
25. јануара т. ј. за дан када се тачно на-
вршило четири мјесца од објаве рата. Два
дана прије тога Њ. Краљ. Височанство Њаз
Мирко стигао је у Мурићане.

Према раније даном распореду сви су ба-
талиони заузели били одређена им мјеста,
а и тако звана бомбашка легија била је на
окупу. Ова легија састављена је још раније
од војника из разних батаљона, који су се
добровољно зато пријављивали. Тијех добро-
волаца било је толико, да је командант о-
дред морао многим отказивати, а у многим
случајевима морало се коцком одаучивати,
коме ће бомба у дио пасти. Главни је за-
датак бомбаша био у томе, да помоћу великих
бомба поруше и испрекидају јаци око тара-
бошких утврђења, те да тако пробију вра-
та за слободан јуриш пјешадије на турске
шанчеве.

Прије поласка бомбаша су се пријавили
Њ. Краљ. Височанству Њазу Мирку да му
реку збогом, а он их је прихватио и истакао
им још један пут сву важност њихова задатка
и нагласио им, да донас посматрају наше
јунаштво свештени души наших предака му-
ченика, не само од владике Данила на овамо,
него и они, чија је пријестоница била у див-
номе Скадру на Бојани још од доба старијех
српскијех жулана и краљева. »Срећан вам
пут, соколови, завршио је Њаз, ја сам увје-
рен, да се нећемо ми постићи пред нашим
предцима!« Бомбаша му на то одговорише:
»Нам ћемо испрекидати јаци око Тарабоша,
или ћемо тамо главе оставити.«

У петак 25. јануара, рано у јутро, све
је било спремно и на свом мјесту. Штаб у
Мурићанима остаје празан, осим неколико
младића на телеграфу и телефону. А и они
су тамо силно задржани и са зузума остали.
Командант одреда, тај неуморни командант са
свима члановима штаба, којима су дане на-
рочите дужности, био је као увијек на по-

зицијама и са Широкога Виса испод киче
од граната, шрапнела и пушчаних зрна по-
сматрао развој битке, доспјевајући свуда и
дајући свуда сходна наређења. Њ. Краљ Ви-
сочанство Њаз Мирко посматрао је битку и
слиједио за њом развојем са мурићанске гла-
вине из близине позиција наше опсадне ба-
терије. Рано је отпочела рјеђа топовска, душ-
чана и митраљешка ватра због опаженог кре-
тања наше пјешадије, а тачно у 10 сати
прије подне, према већ раније даном наре-
ђењу, осула се таква топовска ватра, да се
у тили час Тарабош у ад претворио, као да
је вулкан на њему запушио. Прва мелетита
граната погодила је посред утврде на самом
врху Тарабоша, а од њеног црног дима на-
правио се тако лијепо крет, да су неки вој-
ници повикали: »Наша је рука, ако Бог да!
— видите ли какав се диван крет направи
од дима ове гранате на Тарабошу.«

Под заштитом ове страшне артиљеријске
ватре примицала се наша пјешадија и бом-
баша и пели се уз Тарабош лагано, али од-
важно и стајно до близине од прилике 200
метара од жице. Нико није сумњао да Тара-
бош ту вече неће пасти, али је нагала ноћ.
Ту је требао какав Исус Навин па да пови-
че: »Стани сунце!« и да продужи дан још
бар два сата, али је настала ноћ, а ноћни
јуриш није био у ратном плану. Преко ноћи
настављено је препуцавање, које није никако
ни прекидано до јутра. У суботу је настав-
љено наступање и резултат тога наступања
било је заузеће приог оградња тарабошких
утврђења испред главног виса. Јуриш на
ова утврђења управо је нешто нечућено. И-
сторија Црне Горе богата је јупачкијех под-
визима. А овај јуриш без сумње ће заузети
дивно мјесто међу њима. Ту није било вој-
ника, који се склонили ни турском кур-
шуму ни гранати. Једна само граната одно-
сила је и косила по 20 и више жртва, а
остали се нијесу освртали на њих и ако су
им ту браћа, синови и друга близка својта,
него иду даље и руше сво што им се на
путу спете. Дошло се и до бајонета; каме-
њем су се тукли по шанчевима, по једна
ручна бомба бацана је и избацивана по не-
колико пута у турска шанца, док би најпо-
слије у томе шанцу и експлодирала. Тако
су заузета утврђења, која чине приступ
Великом Тарабошу до 50 метара од истог. Та
утврђења су у црногорским рукама и од њих
се наша војска креће даље путем прокопа и
шанчева, те је сад толико близу непријате-
ља да могу непријатељи један другом
чути и лагани разговор што га у шан-
чевима воде. Примјере јунаштва показаног
овом приликом није могуће описати. Неки
европски изасланици казали су, да је то
нешто беспримјерно и да никад нијесу по-
мишљали да има људи, који тако презиру
смрт. Узалудно би било истинати поједино-
сти. Ту се једнако своју дужност вршили сви,
како редови тако и старјенице. Као примјер
хладнокрвног презирања страдања и бола, као
и самопожртвовања, наведемо само ово.
По свршетку боја долазе три војника, од
којих један повезане главе; траже извјештог
госпођина и пошто су га нашли, кажу му,
да им је препоручио командант батаљона да
га нађу и поздраве. — »На јесте ли само
за то дошли?« упита овај. »Ја сам, као што
видите, добро, него ми кажете како сте ви
сви?« — »Добро смо.« одговори један. »Од
нешет браства било их је у боју 28 и пела
ни једног који није погинуо или није рањен.«
— »Нијесте бар ви двојица; не види се да
сте повезани.« Они подигоше главе и пока-
заше, да су и они оба рањени. — »На хо-
ћете ли остати да се лијечите овдје или ће
те љи на Цетиње!« — »Ни једно ни друго,
него смо дошли да нас доктор превиде, па
идемо у баталеон, из кога нећемо, док се не

буде на часо са Скадром, или док не поги-
немо.« Други рањени војник долази доктору
и овај га савјетује да остане у болници да
се лијечи. Војник не слуша, него моли док-
тора да га само превиде, па ће одмах да се
врати у баталеон. — Није било друге, док-
тор му учини по вољи. То је било у јутро.
Истога дана, послје подне, доктор види тога
војника у болници и упита га. »Зар нијеси
још пошао у баталеон. Јесам, господине; ја
сам ишао и опет се вратио, јер сам и опет
рањен, да те молим да ме превидеш... Док-
тор се преперази од чуда, ћутећи погледа
војника и стаде да превиде његову поново
добљену рану. Да, Тарабош је запамтио много
чула, опсада и јуриша око Скадра, али нема
сумње да је вишег прегнућа и јунаштва икад
запамтио. Данашњи нараштај црногорске вој-
ске не само да се неће постидјети од
својих предака него се са особитош чашћу
може са њима у свему да мјери.

Јуриш на прве шанчеве Тарабоша

Б. Ж. Лазаревић

— редов цетињског батаљона —

Бијаше мрачно и тамно. Нигдје зви-
језде да се појави и покаже нешто што
није црно, а камоли мјесца да нам при-
свијетли у тој мрачној и црној ноћи прије
предзорија.

Око нашег логора бијаше све као умо-
тану у тај вео мира и мрака, док на-
један мих тасно и разговорито чу се глас
војника у заштити, који је послужио
суседном баталиону као трубни знак —
на јуриш!

Иза тога је и наш баталион пријесто-
нички добио налог да се полако спрема
за пут.

У то доба, нијему тишину хргом Ши-
роког Виса замјенила је учестана ми-
траљешка паљба са првих шанчева турске
страже — које су позиције наши те исте
ноћи заузели и на њима поставили неко-
лико митраљеза — и турске остале
страже на својим позицијама.

Наста машинска ужурбаност. Снабље-
смо се са по мало хране, пљоском пуном
воде и сваки узне потребну муницију,
пунку са бајонетом, а већ прошле ноћи
неки дио, изузимајући оне који су са
пионерима сачињавали нарочите бата-
лион — добио је и ручне бомбе.

И јуришмо навишицом за Вис. Ту смо
заузели позиције, док један баталион,
касније други, трећи наступали су самом
косом, а ми смо, док су се већ други
баталиони растурали у ланац лијевим
крилом, — спуштасмо се десно, одакле
смо тим правцем пошли за село под са-
мим Тарабошем, којим су зујала пушчана
танад, јер ту је истовремено и једини
пролаз којим смо се морали провући.

Сутрадан двадесет шестог јануара у
праскозорје окренусмо право навишицом
к Тарабошу, гдје су већ пионери почели
заузимање позиције.

Свезасмо ланац косо, испод самог
Пунка — првих шанчева Тарабоша — и
ниже пошљедњих.

Препуцавање је непрестано трајало и
са јаким митраљешком паљбом до десет
сати изјутра, кад је отпочела и јака то-
повска паљба са обје стране, да су и на
самим аустриским крстарицама — које
су као турски шпијони сигнализације ради
крстарили самом морском обалом Јадрана,
на погледу Тарабоша — били заглаши-
вани.

Мало по мало и тихо правили смо неке
заклоне који нам послужили и служе
као шанчеви; док добисмо налог да се
то исто ради и на лијевом крилу, само
у мањој мјери, камо је наш баталион
требао наступати.

Наше лијево крило већ је као из неке
нарочите љубазности почело одашиљати
по једног војника до турских шанчева
са ручним бомбама; истовремено дочусмо
покичи са десног крила, да непријатељ-
ске трупе наступају са леђа. Предстража
нашег батаљона задржала је своје пози-
ције, док остали — и ако одређени као
резерва — јуришмо тамо, гдје смо по-
слије дуже паузе оставили позицију, увје-
ривши се да нам отуда не пријети опас-
ност, и заузели своја мјеста до наше
предстраже, која је тада послала четири

војника са ручним бомбама за турске
шанца. Они су се повукли по њиховим
претходницима већ размрсаној и поки-
даној жици око и дуж шанчева бацили
бомбе, од којих је због нагомиланости
земље само једна дјествовала.

То је и ускорило напад.

Топовска паљба непрестано је трајала,
а наша артиљерија, послје једног окра-
ћеног темпира, добије вијест, да пази на
нашу пјешадију, која је са лијевог крила
спремна јуришти.

Један официр исукао је сабљу, а зрачи
већ запазеног сунца као да се блиаху
магнетично сакупили у одсјев исте.

Војници јурише напријед!...

Глас официра који захтијеваше да само
један дио војника изврши јуриш, остао
је глас вапијућег.... А послје неколико
минута сви су разумјели покрете његове
сабље и ушавши кроз жицу на врху
шанчева подигоше се са окренути цијевима
московка — која се често врућаху — пут
шанчева.

Десно крило задржало је своје пози-
ције и препуцавало се, а војска која на-
ступаше хргом — јуриш неопростивим
јуришем од хиљаду метара, тако да су
наше на врху шанчева морали мијењати
свој програм да би спасли ове и прије
времена на тој близини прекинути паљбу
и ускочити у шанчеве!...

Наста покољ.

Неко каменом, неко бајонетом а неко
сабљом — све се ти бијаше грозничаво
запослило да што прије и што више
оштети противника....

Прије удешени шанца за час се пре-
твори удубљена рушевина претрпана пу-
шкама, сабљама и људским лешицима и
размрсаним дјеловима тијела, а све
скупа пливаше у потоку људске крви....

Помијешаше се баталиони и пораздва-
јаше чете од својих официра, који и
гласом и сабљом заповиједлаху разила-
жење у стрељачке колоне.

Турци окренуше леђа и, немогући до-
бити прилику да се ушанце у близини,
бјежаху и каналом и повише њега пут
фортице, остављајући за собом мртве и
рањене, читаве и у парампарчад, преда-
јући ситуацију топовима и митраљезима.

За жица, којом су нам насупање оме-
тали, у бјегству се бијаше закачио један
турски војник и стајаше као укочан, али
иначе не викаше: — Аман! На другој
страни бијаше снујило један наш рањени
барјактар, а пред њим клечаше један
дечко преклињући га, да му повјери
барјак.

Тамо у даљини виђаше се, да једног
турског војника вуцијаху двојица пона-
особ, у бјегству, нанижицом.

На нашој страни милијаху рањеници:
неки опирајући се на пушку и једну ногу;
неки на једну руку и једну ногу. Једнога
сам зазрио, излазећи из шанца, гдје по-
бедносно ступа са осмехом на уснама,
мачем отетим у руци и челом обливеним
крвљу; а кад смо се по наредби почели
разилазити у још ређе колоне — видео
сам једнога гдје се увијаше на ноге и по-
дунираше на руке, погођен куршумом
право под грло одакле скоро источена
крв још полако цураше. На противној
страни гранате дизаху у вис војнике а по-
враћаху — парампарчад.

Пала је тамна ноћ, коју освјетљаваше
пламен из топовских грла; пробијаше
грмљави пушача, митраљеза и топова са
једне, а камене и допате при закопавању
мртвих и јако раскомаћених и рањених
са друге стране.

Пушњи московке одлекују као нека често
прекидана пјесма, а одједи су маузерка
турских кратки и јасни: тум — там!
Маузерка је опаснија. То је природно,
као што је природно и то, да дивљак не
полаже на разум. У њој се зрно експло-
зивно и по интернационалном споразуму
забрањено. Али ово се узима да је бор-
ба између крста и полумјесеца, слободе
и тираније, а пошљедња се не либи свих
представа да дође да прљава циља. На-
сирам ње милосрђе би било само — пот-
пора; и ко год и гдје год је имао обзи-
ра и милосрђа наспрам слободоубице,
тај и ти су били слични подувачи
и несвесни заштитници трулежи опасне као
губа у торини.

Полако и тихо као крадљивце извио
се мјесец из црних облака, а са против-
не стране једна звијезда сјајна све више

и више либаше и све даље и даље од мјесеца бјежаше. То, тумачасмо као симболе турског царства и са својим очима посматрасмо као раздијељен на парчад — бјежи од самог себе!

Бојеви око Скадра

Страни листови поклонили су озбиљну пажњу пошљедњим бојевима који се око Скадра воде. У једном од њих, између осталог, читамо, да је побједа на Бардањолу била за Црногорце јуначка побједа. Црногорски јунаци ишли су, вели, јуначким презиром противу турских топова, који су сипали на њих паклену ватру. Из те борбе изашли су многи Црногорци са траговима херојске борбе на глави, прсима, ногама и свуда по тијелу. То доказује најречитије жештину борбе и невјероватни јуначки презир смрти синова Црне Горе.

Припреме за општи

јуриш на Скадар

Посебни дописник миланског „Corriere della Sera“, А. Зенари, послао је из Зогања код Скадра своје листу шљедели допис:

Живи се још у очекивању. Сваки дан који пролази, повећава тјескобу у овом раздобљу мира и неактивности, јер је апсолутно искључено, да би неко мислио на повратак и на напуштање потхвата.

На свим заузетим позицијама бивакирају србијанско-црногорске трупе. Западнак дува хладно од пет дана и, завијајући, шибта невјероватном жештином ове неукротљиве војнике. То је олуја зрака, која се баца огромним маховима на бојно поље. Од часа на час који неодољиви вихор провали из којег турског кланца, склупне над језером подижући модрикасте воде, захвати у грабежљивој вијавици по читаве шаторе и однесе их далеко међу мочваре.

И рањеници одлазе амбуланцама бичевани од овог бјесног вјетра, који отргне покриваче и следени ране. А има их сваки дан више. Многи, који су на силу хтјели остати у својим редовима, не могу више издржати и долазе до постаја за лијечење у стању, које без сумње не би било тако тешко, да их њихова срчаност није држала причаване на бојишту.

Велика дворана духанског монопола у Подгорици, гдје се смјестила болница Црвеног Крста из Болоње под управом проф. Бартоа Нигрисоле, препуна је. Између двоструког реда кревета нашао се начин да се под покрије матрацама.

Можда се неће никада дознати тачан број људи, који погинуше или падоше рањени оног дана, кад је заузет Бардањол али се може замислити упореди ли се са губитцима претријелим од официра: 126 официра онеспособљено је за бој.

Тајна о војничким операцијама је врло строга а тако исто до невјероватности и цензура. Чак и приватни брзојави остају катакда до два и три сата у цензоровом кабинету, прије него се пошљу. Не само, већ се причичи новинарима да приобште и оно, што се касније службено брзојавља. (Ово је свакако претјерано, као и ово ниже. Пр. Ур.)

Са војничким аташејима не чине се више комплимената. Један њемачки генерал, који је долазио са чаталицких шанчева, те је желио упознати и позориште србијанско-црногорске акције морао се задовољити, кад је стигао на по пута из Мурићана, да се поврати у Бар. Војнички аташеји Низоземске и Шведске напротив су сретнији. Они су остали десет дана у главном стању и присуствовали су најзанимљивијој фази заузећа Бардањола. Одушевљени су за црногорског војника, за којег кажу да је веома чврст, срчан и пун самопријора, и силно хвале псување србијанско-црногорске артиљерије, но признавају, да се и турске батерије добро држе. Увјерени су, да ће се Скадар морати предати, усрпкос устрајном отпору и успешним одбранбеним дјелима.

Несломљивости команде и непринуштању страних особа на бојиште и строгости цензуре узрок је бојазан, да би се опсједнути могли ставити у саобраћај са спољним свијетом. Можда је та бојазан оправдана. Према у Скадру и око Скадра главни дно борећих се трупа сачињавају редовни турски војници, ипак опште је увјерење, да ови редовни војници уживају потпору опсједнутог становништва. Једна војска, која се има борити опскрбљена од елемената, што не желе њезину побједу, има право да буде што више опрезна. Ипак, усрпкос строгом надзору, скадарски Арбанаси оште с онима извана и да не постоји то општење, не би се могло разумјети одакле долазе неке вјести, које се пак испоставе тачнима и које се нијесу могле протурити него кроз опшћени обруч, за који се није успјело да учини да је непродирај.

Од петка бацају у размацама батерије Широке и Бардањола шрапњеље на Скадар. Консули су позвани да оставе град и обавијештени су, да ће се до кога дан жестоко бомбардирати. Овим средством пријетили се напие уништењем Скадра, Срби и Црногорци надују се, да ће се оних 15 000 арбанаских редифа уврштиних у пуковније од Есад паше побунити и присилити га на предају. Више кућа у Скадру мора да су биле општењене од ових бомбардовања, јер се по ноћи јасно разабриу се језера пламени пожара, који окрвављују амо тамо олујно небо.

Ових пошљедњих дана био се проио глас, да је ратни застој пошљедица примирја, склопљена за кратко вриеме, да се уклапају мртваци и помогне рањеницима. Али топовски хитци загреје од часа на час на језеру, као да упозоре, да се рат наставља. Много вјероватније присиљени су противници од саме интесивности напора на окријењавају примирје. Часовити договор склопљење без услова, силом околности. Црногорци, Срби и Турци отимали су се за позиције Бардањола, Тарабоша и Брдице сљепоном расипности крви; нападају на жељезне мреже изведени од људи, који су ишли у сигурну смрт бацајући ручне бомбе, били су убојити за све. Док су Црногорци напредовали очајном снагом одлучности, турски митраљеви сакривени у безброј рупа, сипали су кишу олова. Али црногорски топови претварали су те рупе у широке јаме, у којима је издисало на стотине непријатеља. Двије ноћи није било скоро могуће доијети помоћи онима, који су били пали у оном пакленом дијелу бојишта. Рањеници умријеше већим дијелом на истоме мјесту, гдје би јаху пали.

Нешто жалости је сад застрло радост, којом се био дочекао први хитац из топа. У премоно је обитељи успомена које особе, што се неће никада повратити. Али се не попушта. Других 25 000 Срба са 25 топова пењу се међутим према северу. Када стигну, турски топови на Брдицу и Тарабошу, испалиће можда своје задње хитце.

Напад на Скадар

Биоградски лист „Балкан“ доноси ове редове:

Од официра и војника рањених, који су доијети са Скадра и који су прије но што ће стићи у стару постојанину, онако рањени и болесни направили читав пут око свијета, сазнали смо о извјесним нападијима и успјесима српске војске.

Прије свега да кажемо нешто о тим скадарским утврђењима. То су природни положаји одлични за одбрану, па чак и за напад. Многи од њих су вјештачки утврђени по најмодернијој ратној техници. И та утврђења, као и остала којима располаже Турска, правилни су њемачки официри.

Скадар, у војном смислу представља низ утврђења, или боље рећи један низ градића силних за одбрану. Они се зову: Тарабош, Брдица, Бардањол, Бушат, Пачрам, Меуш, Пистула, Дајч и још неколико ситнијих.

Тарабош, на примјер наши читаоци имали су прилике да виде на слици. То је једна кула на чијем врху су подигнута утврђења. Турска је војска је горе и одатле бије доле на све стране. Врло је тешко и приступити таквом положају, јер ма с које стране да му се приближите ви сте у дољини и непријатељска ватра бије вас право у тјеме.

Та силна утврђења треба да падну под оружје Црногораца и Шумадица; нека су већ пала, а нека ће пасти ускоро.

Црногорци, то је већ познато, поодва на су напали на Скадар и опсјели га. Али та опсада до 23. јануара није била потпуна и права опсада.

Црна Гора не располаже довољним бројем топова, под чијом заштитом треба ијешадија да заузме положаје и да држи непријатеља у опсади. Због тога артиљерија са скадарских положаја правила је опсадни црногорски ланац иначе великим још већим. Назад опсада Скадра почела је у вриеме кад Црна Гора није могла сву своју војску да баца на Скадар, у том је закључено примирје и тако је Скадар остао скоро непотпуно опсађен. Ушљед тога се и дешавало да Турци из Скадра врше честе „излете“ у околна богата села ради снабдевања са храном. То су највише чинили на ону страну према Љешу, јер ту није било опсађивача. Тако се и десило за вриеме примирја кад су скоро опустјели околину, да се упуте мало даље и тако се сукобили са нашом војском испред Љеша.

Тако је стање, рекох, било до 23. јануара.

Кад су непријатељства поново отпочела, онда су и Шумадинци, који су херојски и са невјероватном брзином свршили своје задатке, ријешили да помогу

браћи и спреме се и они да нападну Скадар.

Учињене су одмах припреме, направљен је ланац доста велики, направљен је око скадарских утврђења један челични обруч од српских војника. 23. јануара тај обруч отпочео је да се стеже, да се сужава и да притиска оне који су унутра. Тек од 23. јануара, може се рећи, да је настала права опсада Скадра.

23. јануара издана су наређења из Љеша да српска војска крене напријед према Скадру и да га заузме.

Наши челични војници кренули су напријед. Опсједни обруч је почео да се стеже и још истога дана биле су очајне борбе.

Важније позиције на које су српски војници ударали биле су изнад села Пистула, Пачрама и Дајча. На свима тим природним и вјештачким утврђењима било је регуларне војске увећане још и неким мјештанима, којима се мора признати храбро и јуначко држање. Али, који су то јунаци, који нијесу пали под ударцем српскога бајонета, ко је тај, који је успио, да се одупре гвозденоме настрату српскога сељака, у чијим рукама игра бајонет лак као перо а немилосрдан као гром. Истога дана пали су сва та три утврђења обилно заливена српском, а још обилније непријатељском крвљу.

Силна артиљеријска ватра од стране српских батерија загнула је уши непријатељу објављујући му, да је почео бој око старога српског Скадра. Та артиљеријска паљба, коју је чула околна на далеко запалила је потпуно село Пачрем. Скоро цијело село је изгорело. Убиствена је та ватра, коју шаље српски војник непријатељу.

Борба се наставила и даље. 24. јануара пали су неки незнатни положаји, али предвече се дошло до великога утврђења Бушати.

На томе утврђењу било је нешто више од четири табора регуларна војске. Имали су пет до шест брзометних топова. И што је још важно за ову борбу код Бушата то је, да се српска војска примакла толико да је била на домаку артиљеријске ватре, која је била са главних непријатељских позиција. То је врло важна позиција.

Тим утврђењима управљао је Асан ага звану Бушатлија. Човек, по свему судећи врло храбар, способан војник, али ипак није успио да се одбрани. Сам положај је одлично природно утврђење. Војничким језиком рекао би се: изнад самога Дрима двије су зарављене куле везане једном „грелом“. Сам крш, литица. Из подножја вањало се пет горе, бити изложен јаким ватри и тек онда до свијети до непријатеља.

Браћа оних, који су код Прилина узвикивали: „Јуриш да не изгубимо“, овдје су мирно и ладно ушли у борбу.

24. јануара у вече отпочела је грмљавина топова и тјерала је цијеле ноћи. Гранате су прштале о стјење и дробили га, ватра је с времена на вриеме осветљавала непријатеља и од ноћи стварао се буран ужасан дан пун грмљаве и страха. Прошла је ноћ, свануло је, а артиљерија није престајала, није умањила своју ватру. Непријатељ је одговарао, борио се, чинио је своје дужности. Дан је, борба није престала, још се увећала, српски војници марширали су напријед и кад је било подне на врховима тога крша, на утврђењу Бушата залепришала се српска застава. Они који су још прошле ноћи били ту господари, једва су успјели, да се у дивљем бјегству спасавају.

25. јануара у подне српска војска заузела је Бушати, а заробила је једног вишег официра и повећи број војника — низама. Асан ага Бушатлија, за кога су његови војници држали да је непобједим — бјегао је тада Скадру да јави своју пропад.

Већ сјутра дан, 26., српска војска крће на једну од најважнијих позиција на Брдицу. Али у исто вриеме кад је шумадијска војска ударила на Бушати у исто вриеме Црногорци су са противне стране ударили на Бардањол и заузели га.

Тарабош и Брдица то су двије најважније тачке за одбрану Скадра. Њихова (турска) главна команда је час на Тарабошу, час на Брдици, час у самоме Скадру. Уз та два утврђења иду још и Бардањол и Бушати који су пали већ. На та четири утврђења рачунао је Скадар. Два су пала, пола је посла завршено — још остаје друга половина.

Главна турска артиљеријска ватра брани Тарабош и Брдицу. Борба код та два мјеста ријешиле судбину Скадра. Очекују се врло јаке борбе, борбе које ће дати много жртава.

У овом часу још не знамо да ли је отпочео решавајући напад на два мјеста али можемо очекивати свакога часа, онако исто, као што можемо очекивати у жасне гласове о надчовјечанским борбама, које ће се ту водити. „Пролиће се крв потоком“, рекао нам је један учас-

ник из ранијих бојева код Скадра, ујасна су та утврђења.

Судећи по досадашњој борби око скадарских положаја, муниције Турци имају доста, јер се види да је не штеде. Хране такође имају, јер, као што раније рекох, права опсада је од скоро почела, а докле се трошила свежа храна из врло богате околне Скадра. Муниција артиљеријска добра је и по свему изгледа, да артиљериски официри нијесу Турци него Нијемци. Али то не плаши никога, српски војници још на Куманову борили су се противу њемачких официра, па шта више долазили су тако близу непријатељу да су могли својим сопственим ушима чути њемачке ријечи. Почев од 26. јануара почеле су операције према Брдици. Тек кад се догле дошло престала је тутњава топова. Војна се примирила, да би се створило план за даљи напад.

Будимо мирни и очекујмо гласове о јуначкој погубици многих српских синова, али чујемо и гласове о славној њиховој побједи...

Око Скадра

Из приморског одреда

Мурићани, 9. фебруара. — Јуче и данас траје препуцавање на цијелој предстражној линији, потпомогнуто по гдјекад артиљеријском ватром с оба двије стране. Јутрос су Турци између осталог изабацили неколико топовских метака по здању болнице наше деснокрилне колоне, на којој је био истакнут знак Црвеног Крста. Вечерас околу седам сати отпочело је живо препуцавање дуж цијеле предстражне линије почев од Широка, па на Тарабошу и даље до нашег крајњег десног крила. Артиљеријска пушчана борба трајала је један сат и по, па се онда утишала. Бомбардирање с наше стране систематски се продужује.

Румунија и Бугарска

Посредовање великих сила

Софија, 9. фебруара. — Посланици неће данас чинити никаква корака у погледу посредовања, које ће се извршити ако буде потребно и то тек послје одговора румунског.

Заједнички корак великих сила

Софија, 10. фебруара. — Заједнички корак велесила односно посредовања у спору бугарско-румунском биће сјутра.

Држање Бугарске

Софија, 11. фебруара. — Представници велесила учинили су данас посебно корак код Гешова, коме су дали хитан савјет да поднесе ријешење спора бугарско-румунског великим силама. Гешов је одговорио да ће о томе реферирати министарском савјету а за тим ће саопштити одговор владин. У исто доба изјавио је представницима великих сила, да влада не може пристати на одлуку Турске да се створи неутрална зона у Карагачу. Влада остаје увијек на ријешење које је Порта прва поднијела, а то је да се дозволи странцима излазак ван турских линија, што је много хуманитарније.

Пристанак Бугарске

Софија, 12. фебруара. — Влада је синоћ предала представницима свој одговор на њихов јучерањи корак. У одговору се наводи да бугарска влада, увјерена у високог правичност велесила, прихваћа предлог и оставља им на ријешење спор са Румунијом, ако на то и Румунија пристане.

Тежње за мир

Ратне оштете Бугарској

Софија, 10. фебруара. — Министар финансија издао је експозе у у погледу плаћања ратне оштете од стране Турске савезницима. У експозеу су наведени разлози тражења оштете и завршава се тиме да је плаћање оштете најбитнији услов за закључење мира.

Обнављање преговора

Софија, 11. фебруара. — Из добро обављених кругова тврди се, да је енглеска влада питала Бугарску под којим би условима могли бити обновљени преговори о миру. Према саопштењу дипломатских кругова министар румунски ће отићи сутра у Букурешт да усмено реферише.

Прелиминари на бојном пољу

Лондон, 12. фебруара. — „Рајтер“ сазнаје, да ће савезнички услови мира вјероватно зависити од прилика кад се Турска буде ријешила да затражи мир. У сваком случају прелиминари се морају закључити на бојном пољу, како би се избјегло доцније одуговлачење. Тврди се, да ће се посигурно тражити ратна оштета.

Узалудни напори

Нови покушаји искрцавања турских трупа
Цариград, 8. фебруара. — Тврди се, да је нови покушај искрцавања прекуце код Шаркеја пропао. Турске трупе укранце на тридесет већих и мањих транспората чекају пред Галипољем да се искрцају. По причањима путника из Бодагоса, то је крајње мјесто на Мраморном Мору, које се налази у турским рукама. Линије турске достижу до Арип Тепе, које доминира Бодагос, дочим висине на Силиври као и сам Силиври у рукама су бугарским.

Аутономија Арбаније

Захтјеви „арбанаског комитета“

Тријешће, 9. фебруара. — Комитет арбанаски, који спрема конгрес, израдио је свој програм, којим се тражи стварање велике Арбаније и неопложни прекид рата и блокаде.

Гласови из Цариграда

Грчка и турска флота. Аустриска крстарица
Цариград, 9. јануара. — Турска флота 6. фебруара изашла је из Дарданела и измјењала неколико метака са грчком. — Изашла је ирада којом се дозвољава крстарици аустроугарској „Јелисавети“ пролаз кроз Дарданеле, пошто ће исти бити као други стационер пред Цариградом.

Гласови са бојног поља

Цариград, 10. фебруара. Командант Једрена телеграфирао је да странци према одлуци владе могу се склонити у предграђе Карагач. Страни консули су телеграфирани њиховим амбасадама да би одлазак стране колоније учинио рђав утисак на мјесно становништво, те питају да ли се могу послужити

дозволом владином да се склоне у Карагач. — Јуче и данас опажа се велико војно кретање у Цариграду. Два транспорта са трупама и добровољцима, од којих неки немају ни хаљина војничких, отишли су за Галипоље. — Велики везир повратио се из Булаира. Говори се, да се од јутрос бије жесток бој код Булаира.

Око Једрена

Цариград, 11. фебруара. — Велики везир је упутио депешу иностраној колонији у Једрене којом јој захваљује на солидарности стога што неће да напусте Једрене како тиме не би учинили рђав утисак на мјесно становништво. Званично се јавља да је непријатељ јуче бомбардовао Једрене. Дуел артиљериски био је с фронта. Никакве измјене није било код Булаира.

Из турске пријестонице

Цариград, 11. јануара. — Министар унутрашњих дјела посетио је новог патријарха. — 10.000 војника из Галипоља упућени су у Дарданеле, а 8000 за Малдос. — Младотурски кругови тврде, да се оспорилац официрске лиге пуковник Садик склонио у енглеску амбасаду.

Бојеви

Цариград, 12. фебруара. — Званично се јавља да је непријатељ лако бомбардовао Једрене. Мали артиљериски бој био је између главне линије и непријатељских батерија. Код Булаиру ситуација непромијењена. Код Чаталце разлив потока онемогућава операције. У борби која се водила на западу од Елбасана имали смо пет мртвих и 22 рањена, дочим су губитци непријатеља огромнији.

Са бојног поља

Снијег спречава војне операције

Софија, 12. фебруара. — По извјештајима са ратишта, пао је велики снијег на свима позицијама што спречава војне операције за неколико дана.

Повратак Венецијелоса

Венецијелос о паду Бизаније

Атина, 8. фебруара. — Венецијелос је јуче одушевљено дочекан у Филипијади одакле је отишао за Превезу, гдје је изјавио да је пад Бизанија врло брз.

Гласови из Грчке

Атина, 11. јануара. — Венецијелос је приспио. — 113 заробљена турска војника код Бизани приспјели у Патрас.

Војни аташе код ћесара

Аудијенција капетана Хупке

Беч, 12. фебруара. — Цар је примио у нарочитој аудијенцији, која је трајала три четврти сата, капетана Хупку, војног аташеа на Цетињу.

Захтјеви Србије

Србија за Скадар, Ђаковицу и Дебар

Лондон, 9. фебруара. — „Рајтер“ сазнаје да су Греј и амбасадори били јуче извјештени, да Србија заузима исто становиште које и Црна Гора у погледу посједовања Скадра. Српски изасланик Веснић саопштио је, по наредби своје владе, Греју, да мора инсистирати да Ђаковица и Дебар остану ван граница Арбаније, пошто те вароши географски, трговачки и стратегијски припадају Македонији и Старој Србији. Амбасадори с Грејом имали су нову конференцију послје подне. Идућа је заказана за 27. фебруара.

Италија на Балкану

Говор Сан Ђулијана

Рим, 10. фебруара. — У парламенту Сан Ђулијано је изјавио: Не треба заборавити, да је дуга вјерност спрам формуле статус квоа територијалног на Балкану одоцнила губитак провинција европске Турске до онога дана, када су балкански народи сазрели да прихвате нашљедство. Дуго одржавање статус квоа створило је могућном примјену формуле: Балкан балканским народима. Ово је ријешење најподесније за главне интересе Италије и за општи интерес европског мира. Ово ријешење треба што прије да се изведе и да нам дадне дефинитивну одлуку, којом би се мир осигурао на Балкану и у Европи. Тај је резултат једино могућ посредством земљишне равнотеже на Балкану, која би одговарала условима етнографским, географским и жељама и интересима сусједних народа. У садашњој кризи, у којој се толико супротних интереса у питању, и како је велика количина запаливог материјала свуда разасута, то ниједна велесила не може се надати или претендовати да би њени интереси били потпуно задовољени. Свака мора поднијети дјелимичне жртве. Спорне тежње морају се изравњати посредством међусобних замјена. Равнотежа на Јадрану питање је које ће се ријешити захвалећи раду Италије и А-Угарске са сурадњом Њемачке, као и правичном духу осталих великих сила, које су такође сагласне да

се одржи равнотежа на Средиземном Мору. Неповриједимост турске територије у Азији била је припозната од стране свију велесила као најбитнији фактор садање равнотеже и успјешна гаранција европског мира. Италија се стара и стараће се да Турској дадне пипљиве доказе свог пријатељства, и радиће у заједници с осталим велесилама да се мир што је прије могуће поврати и да Турска што је могуће мање осјети недаће које су пошљедице рата. Италија жели економску и политичку независност Србије, а старала се и стараће да је својим саветима и дјелима сачува од опасности, које би могле искрснути ушљед њених претјераних захтјева. Италија је потпомогла да Србија добије слободан излаз на Јадран. Говор је поздрављен плескањем. Парламенат је усвојио инострани буџет.

„Новоје Времја“ „Фремденблату“

У ранијем броју донијели смо што је петроградски официозни орган одговорио бечком официозном органу, послје измјене царских ручних писама: и што су опет бечки листови одговорили петроградском официозном листу. Сад је ред, да чујемо, како је „Новоје Времја“ одговорило бечком официозном листу.

„Аустро-угарска влада, просиљући штедро на десно и на лијево горућа уверавања о свом јмирољубиу и добрим сусједским намјерама према балканским народима, наставља заузимати се за своје прве захтјеве. Она сматра себе законитим насљедником отоманске царевине и отворено хоће да рашири свој насљедствени дио. У Арбанији шиљу се нови товари усавршенствованог оружја. Тамо су дошли инструктори за обучавање арбанашких горштака у ратовању. На Балкану против Словена и Грка подиже се своје врсте непокорни Кавказ, одакле ће се организирати против сусједа разбојнички походи.

„У исто доба аустро-угарска дипломатија ради да рашири границе Албаније, како би што више словенског и грчког становништва захватила. Ослобођене од османске владавине траже да ставе под још тежи јарам полудивљих горштака. Сваки покушај отоманске владе да обучави Арбанасе општим условима државног живота изазвао је устанак. Арбанашка племена добровољно су одила у ратну службу, која им је обећавала задовољење њихових крвожедних нагона и пљивена. Посљедњих година они су одбијали и ту службу, захтјевајући храну и плату, под условом да не оставају своје горе. Друге државне захтјеве нијесу хтели ни чути. По њиховом убеђењу, државни терети налажу на хришћанску рају. На њу пада сав тешки рад. Слободни горштак није створен за ропски труд и предпоставља оружани устанак исплати ма како лаког државног пореза.

„Арбанија у својим етнографским границама на тај начин не може постојати самостално, јер нема буџета; управа, суд, путеви траже новац, а Арбанаси су на-

ПОДЛИСТАК

Балкански рат

Од Тахија посланик аустриски
Или пратњу, пратња му се даде, —
Хоће Србији генерал витешки,
Ево страже Јавковичу рече,
А Тахија Прохаски потече!
Право било и тако је било,
Прем се о том другче говорило:
Чему служе које какве лажи?
Који знадеш другу шапни, кажи.
У Солуну шири се Краљ Ђорђе,
У походе Бугарски му дође:
Краљ Фердинанд са својим сином,
Краљ их части говором и вином.
Грич што дивно ратовали
Што Срб, Бугар разди, томе они
Није бјежат даље допуштати,
Већ их добро били дочекали:
Ударише на Солун чаробни,
На Јанину и још на Валону,
Да избаве из ропски ланаца
Своју браћу у невољи бону.
Краљ Бугарски Грчком се хвали:
Бугари се дивно исказали!
Брат за братом умријет не жали,
Многи, многи јуначки су пали.

Генералу Тошеву мојему
Било жао силни рањеника,
На се метне оружану руку
И ево га, ево покојника.
Срце имо, стрпљења ал' није:
Бе се бије ту се и крв лије!
Да је с миром и ми би смо с миром,
Али Турчин само о злу сања,
На зло мисли и кад Богу клања,
Клања сабу, подне, ил'идију,
Клања акшам и клању јацију;
Бога свога као и нас вара:
Зло се нег'во сад на њем обара.
Ми падамо али добивамо,
Али они ништа већ губе само
Мој најбољи досле војсковођа
Димитријев Радко по имену.
Ловором ми главу крунисао,
Увијек ће бит' ми у спомену.
Једрену смо опасали врашки,
Врквилисе освојили мушки,
Одавде се онда провукосмо
Црјевуђи и пушком међући
Све до китна, дична Цариграда:
Под његовим ногама смо сада!
У Чаталци то бојак бијаше!
О таком се јоште не збораше!
У патри смо са коша и мора
Ко под Скадром бјеше Црна Гора,
Док бродовље турско не сломише,
Камен своји груди не скинуше.

У очајним нашијем часима
Кад мишљасмо помоћи њима,
Твоја се је појавила флота:
Хвала зато т' стогину пута!
Твој је контра Адмирале поста
Славан ка' у Срба што ј' Обилић
Ево ову медаљу ми дади —
Ше њему јест Кундуриотис:
Твоја војска свуд се храбро држи
Леонид се свуд са њима дружи, —
Где Србије, гледај Црне Горе
Чуда Божја над Турцима творе! —
Весели су а ти дичи око:
Ако с' бистра ова као соко
Зракоплов ћеш спазит' над Једреном:
Ко шта може Бугарину сјелом,
Бомбе пушта зато се диго,
Зато се над Једрену нагао,
Пада једна, падају све редом.
Пуне турска срца србјом, једом.
О Балканци дивно сједнићени,
Ви у свету ствар ете заложени,
Добићете више по хтједосте;
Јер за браћу вашу живот дасте.
Сви Словени запјегаше химне,
Њије стигу а нама су драге, —
Читати их тек пмамо спаге!
Треба нама отписати једну,
Браћо једну; ал' крвљу писану!
Мастила је на свакоју страну.

Рецимо им слобода је наша,
Она наша, она је и ваша!
Јер су дошли судбоносни часи,
Тиранска се сила веће гаси.
Петстољетни дуг смо повратили,
Душману се људски одужили.
Браћо, сестре свом Европом тамо
Погледајте наше мукe амо:
Дође амо, ал' срца камена,
Јер без така живота вам нема.
Очи ваше гледај' не би могле
Уши слушат' грозоте премноге.
Крај је свему! што бје неће бити
Већ се може овуд пролазити,
Слободан је већ поносни Балкан
Крај у вас и кућа и ваш стан!
Турчин клечи и моли већ милост,
Рат се сврши, већ слада у прошлост:
Новине већ неће на њ мислити:
Нам ће се у срце уврјезати:
Дјело наше чисто племенито
Остаће нам свега за вјечито.
Ви дједисте жалост, радост с нама,
Хвала вама: браћи и сестрама.
Каки били и остали таки
Онда ј' живот вама, нама лаки.
Хвала многа, с Богом останите:
Овај дарак од мене примите!

Спјевао В. Симеонов.

викли, да се сви ти расходи чине на рачун отоманске владе. Стварањем аутономне Арбаније тај извор отпада. У исто доба не треба чекати, да аустроугарска влада узме на себе све расходе за издржавање арбанашке државе. Ради постојаног извора доходака, неопходно је за државу, коју је измислила аустроугарска дипломатија, да у тој држави обухвати што више количину раје.

„То је заузимање Аустро-Угарске престоупно односно онштме јевропскоме миру; а још је преступније према хришћанскоме становништву, које би она хтјела предати у робство Арбанији. На такве захтјеве једини одговор морао је бити кратки и властни; не. Али јевропска дипломатија није имала довољно мужства те води с Аустријанцима бескрајна расправљања, уступајући им најпослије по својој линији.

„Србију су понудили да се одрече од изласка на јадранско море, стеченоме цијеном херојских напора и крви. Да се чини тај притисак на Србију није било ни логичног, ни историјског, ни у опште икаквог основа. То није изазивала ни политичка неопходност, јер да се имало разбудило мужество јевропске дипломатије, Аустрија била би принуђена, да се одрече од свога захтјева. Успјех политичког шангажа, тако јевтино купљен, охрабрио је аустро угарску дипломатију на даље захтјеве. Она се није загријела захтијевати да подвргне хришћанско становништво југозападних дијела Балканског полуострва под нови јарам — на још није добила одлучни отпор.

„Наш париски кореспондент данас нам саопштава, да је руски посланик у Лондону гроф Бекендорф, подржан енглеским министром спољних послова и француским послаником, предложио вијећу посланика, да се упуту у Арбанију особита комисија за етнографска и филолошка ислеђења. Изгледа у томе мала победа наше дипломатије. Али ми не дијелимо тај поглед. Да се ријеша питање о аустројским претензијама нијесу ни најмање од погребне савјетовања етнографа и филолога. Никаква научна ислеђења неће преубједити аустројску дипломатију, која се у својим претензијама не ослања ни на етнографију ни на филологију, него на своју вољу, да у Арбанију уреди свој форпост. И обратно: ако се Аустрија ријешила, да се одрече од свога плана, она то може учинити и без дуге и никакве непотребне комедије лажи-научних поменутих ислеђења.

„У достављеном нам данас чланку аустро-угарског официозног листа има сасвим необичних изјава. Лист говори, Балкан припада балканским народима. Балкански су народи слободни и самостални. Аустро-угарска монархија и сама је дијелом балканска држава, пошто девети дио њеног земљишта лежи на балканском полуострву. Тај положај природни има рјешавајући значај у питању о односима балканских народа према Аустрији. Тако извори раздора између Петрограда и Беча сами по себи нестају.

„Тако разлаже орган аустро-угарских спољних послова. Смисао изјава аустројског официоза своди се на следеће. Русија је некада имала основа да заступа балканске народе. Сада су они слободни и независни. Улога је Русије свршена. Балкански народи могу се сада посветити раду свога развоја, узимљући у обзир непосредно сусједство с Аустријом, која ће с особитим интересом потпомагати културне потребе својих јужних сусједа.

„То је љубазни одговор на предлог рускога посланика. На Балкану су никле сасвим нове прилике, у које није потребито мијешање Русије. Стим нестају поводи трвња између Петрограда и Беча. Приатељски односи који су се испољили поводом својеручног писма Императора Франца Јосифа, имаће стварни утицај у том смислу, и Аустрија остаће сама на Балкану својим саосјећањем к независним и слободним балканским народима.

„Само собом се разумије да је ово просто изругавање Русије, балканских народа и здравога смисла. Лишавањем Србије слободног изласка на море, одузимањем Црној гори Скадра, Бугарској и Србији огромне просторе њихових прастарих земаља, стварањем поред балканских држава извор трајних немира и сукоба — то аустројска дипломатија зове потпомагањем мирног културног и политичког развоја својих балканских сусједа.

„Пита се: каква научна ислеђења могу измјенити логику аустро-угарских политичара?“

Одговор на посланицу

И под овим насловом петроградско „Н. Време“ опет се повраћа на тумачење царског својеручног писма од стране официозног „Фремденблата“, па између осталог наставља:

„Такво је официозно тумачење писма Цара Франца Јосифа, с којим је било свезано толико нада. Све су се оне изјавиле. Ипак томе тумачењу не можемо одрећи једну крупну заслугу; оно је коначно расвијетлило положај и отворило очи и онима, који су их до сад затварали: Аустрија се не само не одриче од својих захтјева, него напротив — сада одриче право Русији и да учествује у рјешењу тих захтјева.

„Положај, заузет нашим листом у аустро-руском питању, изазивао је свакојерне приговоре и саме оптужбе. Официозно разјасњење аустро-угарске владе потпуно потврђује нашу оцену планова аустројске дипломатије. Овако пута с нама су се сложили не само хвалиоци нашег министарства спољних послова него и оно исто у свом органу даје „Фремденблату“ следећи одговор. Поздрављајући „прекрасне мисли аустројске монархије“ односно слободе и независности балканских народа, онажа, да су те исте мисли лежалеу основу и руских односа према балканским државама (курсив је наш). Затим изражава жељу, да би „оне руке водиле при фактичком рјешењу политичких питања“, која изазивљу текући догађаји; другим ријечима наше инострано министарство већ се не задовољава лијепим ријечима, него очекује да се оне и на дјелу остваре, што смо ми вазда захтјевали. Политички програм Русије, наставља владин орган, оснива се на истом убјеђењу, које истиче Аустро-Угарска, да „Балкан припада балканским државама“. Али с тим надоставља, да ће поводи трвња између Аустрије и Русије исчезнути сами по себи само условом, да тај принцип буде стварно примјењен у рјешавању политичких питања. Официозни орган завршује своје саопштење увјеравајући, да ће Русија тежити за остварењем тог програма са свом искреношћу, чему служи јемством „чврсто испуњавање њене славне историјске мисије“, која се састоји у подржавању балканских народа к слободноме политичкоме животу. При својој наклоности, својственој државницима канцеларијске школе, настаде нужда рећи трезвену ријеч, и најпослије она је речена, са довољном за дипломате одређеношћу.

„Практички закључак из изм ене дипломатских љубазности прост је. Аустроугарска монархија, потицања бесконачним попуштањем руске дипломатије, ријешила се, да јој предложи да се сасвим удаљи од учења у балканским дијелима. Ово тражење препунило је чању Стрпљења. Сјајан одговор на тако безпримјерни захтјев био је извјесна благодарност Словенској трпези. Извршиоцима је остало да се одреку од усвојене им политичке постојаног уступања, и позивајући се на историјске завјете, изјавити чврсту намјеру Русије, да их продужи.

„Наше инострано министарство до последњих дана сасвим се разликило од јавног миљења. Психолошки прелом, изражен у високо-одговорном ефициозном саопштењу, обећаје, да ће нестати то погубно разногласије. Дипломатија, која није противна националном државном инстинкту, него се на њему ослања, може рачунати на најбољи успјех свога дјеловања.

„Желимо, да то сагласје остане постојано“.

Из народа

Занатлијско-Радничко Удружење

Никшић, 4. фебруара 1913.

Наша вриједна и корисна установа Никшићско Занатлијско-Радничко Удружење при објави мобилизације је, пошто су њени чланови као војни обавезници пошли да положи своје животе у одбрану Отаџбине, остала са врло малим бројем чланова у мјесту, те тијем и престала да редовним током води своју значојетну племениту циљ. И ако удружење нема готово никаквих прихода, па чак ни да своје редовне расходе измирује, ипак је његова управа учинила и оваквом стању једну племенитост, обративши се надлежним властима молбом да се удружењу дозволи приређивање сијела с томбулом тим да би се од тога прихода притекло у помоћ сиромашним породицама обавезника.

По одобрењу надлежних власти, којима се има особито захвалити, удружење је одмах приступило приређивању сијела с томбулом.

Како сам извјештеи, већ до сада, а за врло кратко вријеме, та корисна установа је предала овлашћеној општинској управи своту од близу 100 пернера, на сврху помоћи сиромаша ове вароши.

Ова заслуга од стране Занатлијског-Радничког Удружења за сваку је похвалу и надамо се да ће истрајати у овом подухвату. У толико више је племенито од стране управе удружења овака помоћ,

јер се надати по повратку војних обавезника — чланова удружења — да ће удружење имати доста издатака око помоћи својих чланова. Зато им се може рећи потпуно хвала.

Н. К.

Дневник

Српчад за рањенике. Управа Црвеног Крста добила је из Тузле у Босни пакет бомбона са дописном каргом, на којој је слика двије прекрасне дјевојчице Добриле и Зорке В. Ристић, обје испод 7 година. На тој дописници налазе се ове топлије ријечи: „Милој и храброј браћи рањеницима, Цетиње. Витешкој и снажној нашој браћи рањеницима шаљу ове мале и силне понуде њихове миле сестрице Добриле и Зорке В. Ристић. И ако смо још малене и тек у забавишту, ипак осјећамо заједно с нашим милим родитељима весеље и одушевљење ће се сви радосно смијемо слушајући сваки час храброст, јунаштво и славну побједу наше премиле браће на бојном пољу. Молимо се свемогућем да нам ускоро и слајно бој славом завршите као што сте га славно и отпочели. А ви миле рањеници, да нам скоро оздравите. Љубе вас ваше миле мале сестрице Добриле и Зорка.“ Понуде ове миле Српчади управа је дала г-ђи д-ра Рачића, да их раздијели рањеницима.

† Акан-Алекса Марић. З. т. м. испустио је у Колашину своју племениту душу Акан Марић, наш највиђенији трговац и индустријалац. Много би се имало писати о примјерном животу и раду овога нашег угледног грађанина, али још нијесмо добили све податке, нарочито оне из пошљедњег рата, када је и одликован био Обилића медаљом за своје јунаштво. Бог да му прости честиту душу, а његовој породици даде утјехе и напретка.

Љекари из Сплета. „Наше Јединство“ доноси: Г. г. др. Јакша Рачић отишао је прекиншић на Цетиње и понио собом шест пуних сандука справа, алага и прибора за рањенике, и стилизатор — све из богате залихе његовог им санаторија Рачић Марићковић, а све на влаште трошкове личне и завјда. С њиме је отишао и његова племенита супруга. По дозволи управе из Загреба др. Рачић је повео и једну од милосрдних из санаторија, врлу и вјешту сегоме знају. Госп. др. Рачићу придружио се је одмах, те с њиме прекиншић такође отпутовао и г. др. Ј. Арабаџић. Истим парабродом отишао је и госп. др. Перван.

Бугари као турски бјегунци у Грузију. Из Дубровника јављају: У угорак парабродом „Салона“ бјегло је отпремљено из Црне Горе 25 турских ратних бјегунаца и заробљеника бугарске народности, које су Црногорци заробили у биткама код Тузи и Берава. Сада их из свој рачун шаљу својим кућама у Нову Бугарску, да попуне редове у пуковима јуначке бугарске војске и освете под армљене патнике хришћанства. У Црној Гори боравили су два месеца тако да сада чисто српски говоре. Неним ерно хвале храброст црногорских војника пред којом и у сну стрепи турски табор. Управо братском гостољубивости и његом били су у сваком погледу сусријетани све до краја робовања. Међу њима има и неколико васпитаних особа по свој прилици часника, који нам се као такви не хтедоше одати. У њиховом разговору, на њиховим очима читаш силно одушевљење и весеље, да ће до који дан поклонити се свом

јуначком владару и полетјети на бојно поље међу осталу браћу јунаке.

Швајцарски љекари у Драчу. Јављају, да је швајцарски Црвени Крст послао из Берна за Драч нову санитарску мисију, који ће лијечити рањенике војске из Србије из борбе око Скадра. Ова је мисија састављена од 4 љекара, 5 болничарка и 1 болничара. Она је требала већ у недељу да стигне у Драч. Мисија носи собом разног материјала у вриједности 5000 франага.

За Црногорски Црвени Крст. Из Дубровника јављају: Мјесна Дубровачка Трговачка Банка опремила је црногорским рањеницима овећи сандук разног рубља у вриједности од К. 1.300. Овај чин патриотизма и признања црногорским јуначима заслужује сваку хвалу. Угледали се и други.

Пажња грађанству. У пошље вријеме на Цетињу се због великог броја рањеника троши вода више него обично. Како је уз то било вјетровито вријеме, то је у депозиту вода надоласила, и ако у сред зиме, много мање него је потрошња била. Зато врло лако могло би да наступи, да се осјети оскудица у води. Ушљед мрзјева водовод се не може затворити, да се не би вода смрзла у цевима, те се зато улозорије грађанство како би у потрошњи воде било обавезније и не би је просијало, као што је до сад, на жалост, случај био. У интересу је дакле грађанства да у потрошњи воде буде пажљивије.

Општински љекар. „Дубровник“ јавља: Службу општинског љекара у Дубровнику док остане госп. др. Мартерини на Цетињу, врши госп. др. Миха Панић, који се зато сам драговољно понудио Г. др. Панић био је такође на Цетињу, на расположење Црвеном Крсту, у вријеме првог дијела ратовања, и тамо добровољно вршио хуману службу лијечећи рањенике. Пошто је сада запријечен да и опет пође, примио се радо горње службе, што све заслужује похвалу и признање.

Љекари у Сарајеву. „Српска Ријеч“ доноси: „Са Цетиња се тражило прије десет дана да бар три Србина докгора оду на Цетиње. И поред заузимања наших наугледнијих људи од неких петнајест Срба докгора, није се нашло ни један једини да изврши своју патријотску дужност!.. Напротив Хрвати доктори из Далмације с мјеста се одазваше. Каква разлика у схватању дужности? Резерватне никако на мјесту нарочито овдје у хуманим питањима. Срби доктори у Сарајеву учинили су слабу услугу српској ствари и ми ово врло жигосемо.“ „Разумије се, „Српска Ријеч“ овим жигосе оне Србе љекаре, који су могли да се ставе у службу опште ствари, а не хтедоше, пошто је у Црној Гори већ један од њих био, а и други су јој своје услуге стављали, дакле оне, којима је општа ствар да језику само, а не у срцу.

ОГЛАСИ

Гимназијски матурант

подучава из појединих предмета и спрема за полагање читавих разреда ученике основних школа и првог до петог (инклузиве) разреда гимназије. Обратити се књижари Калуђеровић — Цетиње.

ЈЕДИНСТВЕНА И У ОВОЈ СТРУЦИ НА ДАЛЕКО ПРИЗНАТА
ТРГОВИНА СВИХ СРПСКИХ ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ
НИКОЛЕ ИВКОВИЋА У НОВОМ САДУ * у својој кући *
дунавска улица бр. 10.

У Српству највећа трговина и радионица за српске православне цркве, наиме: одежда, небас, литија, барјака, плаштаница, крстова, кадионица, кивота, кандила, петохлебница, полилеја (воке цветови), целиваћа на лиму, икона на платну и на аргоји и т. д. Израђујем барјаке, заставе за певачка друштва, од наједноставнијих до најскупотијенијих, везене са златом и свилом. Призата радионица као најсавршенија, иконостаза, Христових гробова, певница и т. д. добра радионица свештеничких хаљина и велики избор шешира, камилавки и појаса. Све радионице и трговина налазе се у савременој кући а сваку наруџбину извршујем тачно и брзо под својим личним надзором. — Велики и богато илустровани цијеновник шаљем на захтјев бадава.

Адреса за наруџбе:
Никола Ивковић, Нови Сад (Ujvidék)
Europe Hongrie бр. 29, п.п. 25,30